

ПРОГНОСТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

У статті обґрунтовано необхідність використання досвіду Великої Британії щодо впровадження елементів відкритої освіти у вітчизняних вищих навчальних закладах та визначено тенденції ефективного розвитку відкритої освіти у сучасних умовах; виявлено основні чинники, що впливають на процес розвитку відкритої освіти. В результаті дослідження було визначено, що серед стратегічних напрямів вітчизняної державної політики у сфері освіти існують наступні: забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя; підвищення якості освіти на інноваційній основі; інформатизація освіти; створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти. Провідними тенденціями розвитку відкритої освіти є поступальне упровадження елементів відкритої освіти в традиційну освітню практику.

Ключові слова: відкрита освіта, дистанційне навчання, стратегічні напрями, відкритий університет, інформаційно-комунікаційні технології.

Особливої актуальності набуває відкрита освіта в системі глобальної освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства, з застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційних форм навчання, опануванням відповідних вмінь, навичок та компетентностей. Якісну модернізацію освітньої галузі, передусім упровадження нових видів освіти, у тому числі, відкритої освіти передбачає перехід до інформаційного суспільства. Відсутність належного рівня готовності освіти країни до переходу на принципи відкритості зумовлює необхідність вивчення прогресивного зарубіжного досвіду упровадження відкритої освіти, та встановлення перспектив її розвитку у державному та інституційному контекстах.

Ступінь наукової розробки проблеми. Відкрита освіта - явище, що набуло значного розвитку протягом останнього десятиліття. Її значний потенціал щодо якісного оновлення освітньої сфери і еволюції суспільства пояснює активізацію наукового інтересу до предмета дослідження. Так, дослідженням проблеми використання елементів відкритої освіти у вітчизняному навчально-виховному процесі займаються такі науковці як: В. Биков, Л. Виноградова, О. Висоцька, В. Кремень, Б. Шуневич та ін.

Проте феномен відкритої освіти залишається мало представленим у сучасній науково-педагогічній літературі і потребує подальшого вивчення.

Мета статті. Статтю присвячено обґрунтуванню необхідності використання досвіду Великої Британії щодо впровадження елементів відкритої освіти у вітчизняних ВНЗ та визначенню тенденцій ефективного розвитку відкритої освіти у сучасних умовах.

Реалізація окресленої мети передбачає розв'язання таких завдань: систематизація стратегічних напрямів політики уряду у сфері освіти; характеристика основних чинників ефективного розвитку відкритої освіти; конкретизація актуальних завдань і напрямів, виявлення перспективного розвитку відкритої освіти.

Необхідність кардинальних змін в Україні, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції країни у міжнародний освітній простір зумовила необхідність розроблення Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [2].

Метою Національної стратегії є: підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки; забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя.

Серед стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти представлені наступні: реформування системи освіти, з акцентом на

принципі пріоритетності людини; модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу; створення та забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, створення навчальних закладів різних типів і форм власності; забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі; інформатизація освіти, вдосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки; забезпечення проведення національного моніторингу системи освіти; підвищення соціального статусу педагогічних і науково-педагогічних працівників; створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти.

Пріоритетом розвитку вищої освіти є її інформатизація, а саме впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій – елементів відкритої освіти, які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [1].

Отже, зважаючи на актуальність проблеми розвитку відкритої освіти в університетах вважаємо доцільним використання прогресивного британського досвіду в Україні на державному та інституційному рівнях.

Державний рівень.

Законодавчий аспект.

Формування нормативно-правової бази в сфері розвитку відкритої освіти, на нашу думку, передбачає:

1. Включення розділу про організаційні та змістові складові розвитку відкритої освіти до редакції Закону «Про вищу освіту».
2. Розробка положення «Про науково-організаційне та фінансове забезпечення процесу впровадження засобів відкритої освіти в ВНЗ».
3. Розширення взаємодії відповідних вищих навчальних закладів з установами Національної академії наук України та Національної академії

педагогічних наук України щодо розвитку та впровадження елементів відкритої освіти.

Освітньо - політичний аспект.

1. Важливою умовою розвитку відкритої світи у Великій Британії є активна співпраця громадських та урядових організацій щодо рішень освітньо - політичного характеру. Завдяки форумам, семінарам та відповідним публікаціям, до громадськості, а також представників професійно-педагогічної громадськості доводиться інформація про стан, розвиток, результати проектів та досліджень у сфері відкритої освіти.

Вважаємо за доцільне впровадження аналогічної практики доведення корисної інформації стосовно розвитку відкритої освіти до всіх зацікавлених в Україні з метою швидкого реагування на відповідні зміни та нововведення у даній сфері.

2. З метою самовдосконалення урядом Великої Британії надається відповідна автономія закладам відкритої освіти. Така політика сприяє підвищенню якості навчання та управління освітнім процесом, а отже конкурентоспроможності вишів [5].

На нашу думку, в Україні буде корисно надання певної автономії відповідним закладам, які займаються активним впровадженням елементів відкритої освіти у навчальну практику.

Організаційно-педагогічний аспект.

1. Значним досягненням у розвитку відкритої освіти є проведення британськими освітніми організаціями та університетами відповідних відкритих науково-практичних конференцій, лекцій тощо. Це є гарною нагодою як для фахівців так і для студентів щодо набуття відповідних знань та обміну корисною інформацією [4].

Вважаємо доцільним організацію і проведення аналогічних науково-практичних заходів за участі українських вищих навчальних закладів на базі відповідних установ відкритої освіти. Це сприятиме не лише популяризації

відкритої освіти, а й можливості набуттю певних знань та компетентностей у даній галузі.

2. Також вважаємо за необхідне організацію міжнародної співпраці серед закордонних та вітчизняних вишів відкритої освіти задля обміну знаннями та досвідом відкритого навчання.

3. Доцільним є також впровадження курсів навчання педагогічних працівників для роботи у системі відкритої освіти.

Науково-методичний аспект.

Досвід створення Великою Британією Відкритих університетів, регіональних центрів та коледжів на їхній базі надає підстави представити наступні рекомендації [3].

1. Важливим кроком вбачаємо створення Центру розвитку відкритої освіти. Дії даної організації були б спрямовані на планування відносних стандартів навчального процесу у відкритих університетах, на поширення інновацій у відповідному навчанні, на вдосконалення управління системою відкритої освіти та на відповідний необхідний розподіл фінансів, що сприятиме швидкій імплементації відкритого навчання.

2. Заснування в Україні відкритих, гібридних університетів, а також центрів безперервної дистанційної освіти які б надали можливості всім бажаючим отримати якісну освіту дистанційно.

Місцевий рівень.

Управлінський аспект.

Велике значення для розвитку відкритої освіти є надання британським університетам автономії. У такому контексті відбувається активізація співпраці між відкритими і гібридними університетами та місцевими освітніми адміністраціями і закладами. Активною та результативною є співпраця вишів з місцевими службами працевлаштування у плані надання інформації, порад та рекомендацій, щодо працевлаштування та навчання студентів (в першу чергу щодо подальшої освіти, учнівства, інших форм навчання і вищої освіти).

Отже, вважаємо за доцільне надання українським вишам автономії, що:

- по-перше активізує їхню співпрацю з місцевими освітніми адміністраціями і надасть можливості відкритого доступу до інформації стосовно вступу та навчання до конкретного відкритого навчального закладу, розповсюджувати результати його дослідницької і навчальної роботи;
- по-друге активізує їхню співпрацю з місцевими службами працевлаштування щодо надання можливості працевлаштування по закінченню навчання чи отримання подальшої професійної освіти.

Інституційний рівень.

Важливим є досвід Великої Британії у наданні автономності відкритим університетам країни. Такий крок має позитивні наслідки в реформуванні процесу навчання та викладання.

Організаційно – педагогічний аспект.

1. Університети мають можливість створювати власний статут, який визначає фінансову, адміністративну та академічну структуру. Це, в свою чергу, призвело до відповідного розподілу обов'язків працівників закладів та вдосконаленню діяльності кожної зі структур.

2. Створення власних стратегічних планів та програм сприяє вдосконаленню навчально-виховного процесу, а саме: можливість обрання студентами бажаних предметів, підтримка поточного навчання студентів з боку керівництва, підбір робочого місця під час практики, створення сприятливого навчального середовища, прийняття активної участі у наукових проектах чи дослідженнях, використання спрощених способів доступу до навчання включаючи як неформальне навчання, так і формальне з отриманням ступенів, отримання доступу до необмеженої кількості необхідної інформації, індивідуальна співпраця тьютора зі студентом.

Технологічний аспект.

Успішна реалізація відкритого навчального процесу зумовлена впровадженням сучасних інформаційно – комунікаційних технологій, які надають йому доступності та гнучкості. За допомогою останніх

уможлиблюється організація дистанційного навчання, урізноманітнюються методики навчання (індивідуальні, групові), форми навчання (он-лайн лекції, семінари, форуми, проекти), надається можливість доступу до відкритих освітніх ресурсів.

Науково – методичний аспект.

Важливим для відкритих британських університетів є фокусування на інноваціях та науці завдяки прагненням створювати високоякісне відкрите навчання; поєднувати спільноти практиків і команди інноваційних вчених, які займаються проблемами навчання і викладання; надавати фінансову підтримку спільнотам практиків за наукові досягнення; створити інноваційний «двигун» в існуючій науковій платформі; підтримувати програму безперервного професійного розвитку персоналу та їх роботу в сфері науки та інновацій; надавати можливості дистанційної співпраці між університетами задля обміну передовими досягненнями.

Отже, доцільним, на нашу думку, вважаємо надання існуючим університетам більшої автономії, що допоможе вдосконалити навчальні стратегії та плани, які будуть чітко відповідати потребам та вимогам даних вишів: можливість обирати студентами предмети певних курсів, можливість більш тісної співпраці студентства та педагогічного персоналу, надання підтримки випускникам у працевлаштуванні за допомогою спільної, узгодженої діяльності підприємств та університетів.

Використання університетами сучасного технологічного обладнання дозволить розширити можливості закладів у наданні якісної та доступної освіти бажаним. Це не лише можливість навчатися дистанційно, й отримувати вільний доступ до освітнього контенту, та урізноманітнювати навчально-виховний процес завдяки інноваційним мультимедійним засобам.

Наукова співпраця українських університетів у вигляді відкритих форумів, конференцій, лекцій, майстер класів, досліджень сприятиме обміну досвідом та набуттю певних знань та вмінь. Фінансова підтримка у вигляді винагород за досягнення в навчанні чи науці буде гарним стимулом для

самовдосконалення та підняття конкурентоспроможності вищого навчального закладу.

Таким чином, узагальнюючи досвід діяльності відкритих університетів, пропонуємо наступні кроки щодо вдосконалення розвитку відкритої освіти в українських університетах:

1. Розширення взаємодії у сфері відкритої освіти вітчизняних вищих навчальних закладів із закордонними.
2. Розроблення стандартів відкритої освіти.
3. Створення відкритих, гібридних університетів, відділень дистанційного навчання.
4. Забезпечення відповідного переоснащення навчальної, науково-методичної та матеріально - технічної бази вищих навчальних закладів.
5. Впровадження курсів навчання педагогічних працівників для роботи у системі відкритої освіти.

Висновки. Отже, в результаті дослідження було визначено, що підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства зумовило необхідність розроблення урядом країни Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Одним із пріоритетних стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти є її інформатизація, а саме використання елементів відкритої освіти у навчальному процесі вищих навчальних закладів. Дослідивши досвід Великої Британії щодо використання засобів відкритої освіти під час навчальної практики, вважаємо за доцільне поступальне упровадження елементів відкритої освіти в українську традиційну освітню практику, що сприятиме вдосконаленню її якості. Перспективами подальших розвідок вважаємо аналіз зарубіжних технологій відкритої освіти, спрямованих на удосконалення системи управління її якістю.